
ÚJKOR ÉS JELENKOR

Egy régész utazása a Hajnali üdeség országában

Érdekes és figyelemre méltó könyv jelent meg Észak-Koreáról (KNDK) a közelmúltban Novoszibirszkben. *V. E. Laricsev* régészprofesszor 1974-ben az Okladnyikov akadémikus vezette szovjet régészdelegáció tagjaként egy hónapot töltött Észak-Koreában, s éles szemmel rendkívül részletes naplót vezetett nemcsak a koreai archeológia helyzetéről, tudományos eredményeiről és problémáiról, de alapos helyzetképet, elemzést nyújtott az észak-koreai társadalmi-politikai állapotokról, a politikai rendszer működéséről is. Érthető, hogy annakidején Naplója nem jelenhetett meg. S bár azóta majd négy évtized telt el, megfigyelései sok tekintetben ma is segítenek jobban megismerni ennek az országnak belső helyzetét, a koreai emberek és tudósok hétköznapi életét.

A Koreáról szóló útleírásoknak megvan a maguk hagyománya Oroszországban, a szovjet-orosz koreanisztikában. Szerzőik között említhetjük a XIX. századi ismert orosz író-kutató *I. A. Goncsarov* „Fregatt Pallada” című művét. Az író *N. G. Garin-Mihailovszkij* a helyszínen elsőként gyűjtött koreai meséket és legendákat. A XIX. század második felében és utolsó évtizedeiben egyre több orosz földrajz- és katonai kutató, s mások kezdtek Koreába látogatni, leírták az országot, főként északi vidékeit. Érdeklődésüktől és feladatuktól függően hagyták reánk benyomásait Koreáról, népéről, az egyszerű koreai emberek mindennapjáról. Műveik még ma is értékes forrást jelentenek a Korea-kutatók, az ország iránt érdeklődők számára. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy beszámolóik, publikációik jelentős mértékben hozzájárultak az orosz és a nemzetközi Korea-kutatás klasszikus alapművéhez, a három kötetes „Opisanie Korei” („Korea leírása”) cári pénzügyminisztériumi 1900. évi kiadásához.¹

Nem véletlen, hogy a Szovjetunióban is megnőtt a Korea történelme és társadalmi-politikai élete, belső helyzete, népének hagyományai iránti érdeklődés a japán gyarmati uralom 1945. évi összeomlását követően. Így korábbi, kevésbé ismert „útleírások” már 1958-ban megjelentek.² A szemtanú

1. „Opisanie Korei” rövidített, egykötetes kiadása megjelent 1960-ban, «Описание Кореи», Сокращенное переиздание, Академия Наук СССР, Институт Народов Азии, Изд-во Восточной Литературы, Москва, 1960., s ma már szintén bibliográfiai ritkaság.

2. „По Корее – Путешествия 1885–1896 гг.» Серия путешественники в странах Востока», Изд-во Восточной Литературы, Москва, 1958.

kutatók számos publikációi közül mindenekelőtt *F. I. Sabsina* tanúja volt a japán uralom utolsó éveinek és Korea felszabadulásának.³

Sz. O. Kurbanov, az ismert szentpétervári professzor, Koreakutató úti jegyzetei átfogó képet nyújtanak Észak-Korea polgárainak életéről, az ország társadalmi-politikai viszonyairól, az utóbbi 25 év pozitív és negatív fejleményeiről. Kurbanov hozzáértéssel egyesíti a tudós ismereteit az éles szemű megfigyelő sokéves helyi tapasztalatával.⁴

Hivatkozhatnánk még számos, különböző jellegű beszámolóra általában Koreáról és konkrétan Észak-Koreáról (KNDK), melyek olvasatán önkéntelenül is arra kell gondolnunk, hogy az észak-koreai „éremnek” nemcsak két, hanem időnként „három oldala” is van. Azaz, a különböző korszakok és szerzők „útleírásai” híven tükrözik a KNDK életének ellentmondásos fejlődését, a vezetés politikáját, s nem utolsó sorban a „pro és kontra” változásokat.

„Az észak-koreai érem” fentebb említett oldalait jól tükrözi V. E. Laricsev professzor munkája, akinek sikerült egy olyan, úgy tűnik, a lakosság mindennapi társadalmi-politikai életétől távoli tudomány mint a régészet, s a delegáció egy hónapos programján keresztül objektíven bemutatni a KNDK „szocialista”(?) rendszerének lényegét, hatását az emberek életére, a tudományos kutatásokra. Érthető, hogy majd negyven évet kellett várni „a testvéri” Észak-Koreában tett utazási beszámoló kiadására.

A könyv első részét a szerző a látogatási program részletes, szinte percnyi pontos leírásának, a delegáció tagjai benyomásainak szenteli. A második részben a szerző a vezető észak-koreai kollégákkal folytatott régészeti-szakmai megbeszéléseket ismerteti Korea ókori és részben középkori régészete és kultúrája egyes korszakairól és ágazatairól. Laricsev professzor kiemelt figyelmet fordít az ásatások eredményeire s azok koreai tudományos értékelésére. Egyúttal mindkét részben törekszik tárgyilagosan bemutatni a koreai élet és tudomány „érmének” valóban pozitív oldalát, amely a legkevésbé ismert külföldön. Ugyanakkor vörös fonalként tükröződik végig a küldöttség programján, egész munkáján az az észak-koreai kaszárnyarendszer, személyi kultusz, amely ellentmondásaival áthatja az egész társadalmat, a lakosok személyes életét, mind pedig a tudomány valamennyi területét, kutatóinak tevékenységét („az érem második és harmadik oldala”).

3. Шабшина Ф.И.: В колониальной Корее (1940–1945) – Записки и размышления очевидца, Москва, «Наука», 1992. (Sabsina F.I.: A gyarmati Koreában (1940–1945) – Egy szemtanú jegyzetei és gondolatai, Moszkva, „Nauka”, 1992.

4. Курбанов С.О.: »Прогулка по Пхеньяну, или размышления о Северной Корее« - www.rauk.ru. (Séta Phenjanban vagy Gondolatok Észak-Koreáról), „Краткое сообщение о поездке в Пхеньян 03–07 Августа 2004 г.” – kourban@mail.wplus.net, (Rövid beszámoló 2004.augusztus 03–07-i phenjani látogatásról)

A szerző egyúttal elismeri az észak-koreai vezetés gondoskodását a régészeti kutatásokról, törekvését az ország ősi emlékeinek helyreállítására és megőrzésére. „Koreai kollégáink részletesen tájékoztattak bennünket... ennek eredményeként teljes képet kaptunk a tudományos munkák irányáról”, melyeket Kim Ir Szen útmutatásai határoztak meg. Ezzel kapcsolatban V. E. Laricsev rámutat: „... a régészet is fegyverré válik a meghatározott célok elérésére” azaz a személyi kultusz és „a szélsőséges nacionalizmus” szolgálatában.

Laricsev professzor rámutat azokra a mai veszélyes politikai tendenciákra, motívumokra, melyek már akkor tükröződtek az észak-koreai régészeti kutatások céljaiban és értékelésében. Már 1974-ben, mint írja „... világosan kitűnik a tudományos kutatások antikínai irányzata”, idézi az észak-koreai kollégák kijelentéseit, mint például, „A koreai neolitikus tartomány magában foglalja, a félszigeten túl, a Liaohe és a Sungari medencéit, valamint a távol-keleti körzetet (a Tengermellékről van szó)”. Avagy „A Sungaritól délre és a Liaohetől keletre elterülő területet a mi régészeink olyannak tekintik, mint ahol a koreai nép ősei éltek”. A bronzkorban (i. e. I. évezred) „... Korea központja az időben a Liaotung félsziget volt”. Nem véletlen, hogy Észak-Koreában hangsúlyozzák az Ókori Korea, Kogurjo és Bohaj (Parhe) történelmi-kulturális szerepét, melyek a mai Kína (Mandzsúria) területének jelentős részét foglalták el.⁵ Egy szóval, az ókori történelmet felhasználják Kína domináns szerepe ellenében Ázsia kultúr-történetében. „Korea hozzájárulása nem kevésbé jelentős” – hangsúlyozzák az észak-koreai régészek.⁶

A szovjet kollégákkal folytatott megbeszéléseken – írja a szerző – „kijutott” Japánnak is. „A japán Yao kultúra a kontinens kultúrájából származik, azaz, természetesen, a Koreai félsziget kultúrájából” – jelentették ki az észak-koreai régészek, hivatkozva a Kogurjo stílusú freskókra Narában és más ásatási bizonyítékokra Japánban.

5. Megjegyezzük, az 1970-es évekig az észak-koreai történészek Kogurjo általánosan elfogadott periodizációjához tartották magukat – az i. e. I. századtól i. u. 668-ig. Az utóbbi évtizedekben azonban „meghosszabbították visszafelé” az i. e. III. századig, azaz a kínai korai Han dinasztia kezdete előttre.

6. A kínaiak valószínűleg megelégtették a koreaiak „történelmi pretenzióit” és századunk elején akadémiai kiadványokban, konferenciákon kezdték hangsúlyozni, hogy Kogurjo nem ókori koreai, hanem kínai állam volt. Ez hatamas vihart váltott ki mind Phenjanban, mind különösen Szöulban. Dél-Koreában diplomáciai tiltakozásokra került sor, intézeteket, társaságokat, folyóiratokat hoztak létre „Kogurjo védelmében”! Jelentős kínai függősége miatt Phenjan a felszínen „visszafogottabb” volt. Megjegyezzük, hogy külföldön Észak és Dél „hullámzó viszonyát” kommentálva, nem fordítottak figyelmet együttműködésükre közös történelmükben és kultúrájukban. Az utóbbi években Észak és Dél több közös konferenciát is tartott, 2008 tavaszán pedig közös régészeti ásatásokat kezdtek Phenjan közelében.

Befejezésül utalnunk kell V. E. Laricsev professzor érdekes megfigyelésére, mely szemléltetően mutatja az észak-koreai politikai rendszer ellentmondásosságát. Egyrészt, joggal számol be az idegen nyelvek tanulásának népszerűségéről, a nyelvkönyvek és szótárak gyors felvásárlásáról, valamint a „koreai szocializmus” sikereinek külföldi sajtó-elismeréséről. Másrészt, meggyőző példákkal számol be minden külföldi (beleértve a szovjet szakembereket) és saját polgárai rendkívül szigorú rendőri ellenőrzéséről, hogy megakadályozzák „szükségtelen, jóvá nem hagyott” kontaktusaikat, külföldi kapcsolataikat („az érem harmadik oldala”). „A országban vasfegyelem van ... Mindenki kollektív felelősséggel tartozik egymás iránt. A társadalom valamennyi tagjának szervezetben kell élni hajnal hasadtától napnyugtáig”, már iskolás kortól – írja a szerző. Valóban, az észak-koreai „szocializmusnak” a szerző által 1974-ben tapasztalt és megfigyelt kaszárnya rendszere, az utóbbi évtizedek némely változása, „fellazulása” ellenére él még ma is. De azt is el kell ismernünk, s erre jó példa Laricsev professzor naplója, hogy az „eszmei”, „ideológiai” burok alatt gyakran rejlik szakmájának jól felkészült szakembere. Így az „Egy régész utazása...” ma is hasznos lehet a koreanisztika különböző területeivel foglalkozók számára, méltó folytatása az orosz „Útleírások” hagyományának. Ezért is figyelembe kell vennünk az ismert angol történész-politológus, *H. C. Parkinson* tanácsát (nem csak szakembereknek): „... replacing emotions, where possible, by knowledge” – „az érzelmeket, ahol lehet, fel kell váltani tudással”.⁷ Ami a KNDK-t illeti, ez nemcsak lehetséges, de szükséges is. És V. E. Laricsev professzor műve szemléltetően győz meg erről bennünket.

V. E. Ларичев: Путешествие археолога в Страну утренней свежести. Отв. ред. С. В. Алкин. – Новосибирск: Издательство Института археологии и этнографии СО РАН, 2012. – 234 с. (V. E. Laricsev: Egy régész utazása a Hajnali üdőség országában) – fel. szerk. Sz. V. Alkin. – Novoszibirszk: az Orosz Tudományos Akadémia Szibériai Részelege Archeológiai és Etnográfiai Intézete Kiadója, 2012. 234. (A recenzió alapjául a könyv utószava szolgált.)

Fendler Károly

7. C. Northcote Parkinson: East and West, John Murray, London, 1963. p. XIII. (Ő egyben a világszerte ismert „Parkinson’s Law” szerzője). S a fentebb ismertetettekkel kapcsolatban érdemes utalnunk – majd 40 év elteltével – *Stuart Thorson* professzor, az Észak-Koreát meglátogató (2009. december 10–15.) amerikai tudósküldöttség tagjának interjújára: „There has been a lot of misunderstanding about the other country, a lot of stereotyping of the other country as evil”, „One of the things that science engagements among others do is make that hard to do... They are people, and they are not evil”. (Yonhap News, Seoul, December 22, 2009.) (Az amerikai küldöttség vezetője Peter Agre, Nobel-díjas vegyész volt.)